

keren: blijft van ons af, kerk-instituten, want gij hebt de „hoti's", doch wij de „di-hoti's" — de kerk moge lachen om die pedanterie. Over „hoti's" en „di-hoti's" geeft de Schrift haar licht en de belijdenis reproduceert dat licht.

Maar dit te erkennen, beteekent nog niet, dat de kerk in synodes positieve wetenschap naar wetenschappelijke methode moet of kan bedrijven, om in een wetenschappelijk dispuut niet aan de hand van Schrift en belijdenis, doch naar aanleiding van „gangbare meeningen" (en welke?) zich op te werpen als kamploos vóór een groepje wetenschappelijke edicten.

Daarover in een laatste artikel.

K. S.

Van der Leeuw in Kampen

Te Kampen is een theologische academie opgericht door een Calvinistische bedoeeling is, promotie te kunnen doen geschieden in de theologie onder leiding speciaal van synodocratische docenten, die de punten van 1944 in geen enkel opzicht weerspreken, dan de gelegenheid des tijds (1944—contra 1946) onder de synodale leiding toestaat. Een Stichting dus, die — volgens HAAR docenten — met den grooten deel van beide voeten in de klem eener synode zit. Proficiat — zeggen we, niet zonder eenige getemperde vrolijkheid.

De eerste promotie is geschied onder leiding van dr. J. H. Bavinck.

En daarmee is meteen gebleken, hoe wankel Kampen van 1944 staat. Want dr. J. H. Bavinck heeft het denken van Johannes Calvijn, gelooven we, nog niet verstaan.

Verband en Verbond (VI, slot)

Ook Sikkel heeft nadrukkelijk gehandhaafd, dat de vrijheid, de zedelijke rechtsoefening, die hij voorstond voor het leven in den arbeid, er niet zouden komen, tenzij de conscientie voor God zou bukken en het Woord Gods voor die conscientie tot zijn recht zou komen (a.v. blz. 111). Hij drukte dit zelfs zó uit: „het zal aan beiden staan (d.i. Patroons en Werklieden, G.), om de vraag te beantwoorden, of ze de handen voor God ineen willen leggen, om den Arbeid vrij te maken; of ze in de Arbeidsgemeenschap den eisch der menschenliefde, den eisch van recht en vrijheid, maar ook den eisch van gezag en onderscheid van recht willen erkennen; of ze bukken willen voor den Souvereinen, levenden God! (Spatieering van het laatste zinsdeel van ons, G.) (a.v. blz. 122/3).

Dit beteekent derhalve, dat ds. Sikkel ook feitelijk alleen maar kende en erkende in den grond der zaak een gemeenschap in den arbeid in den vollen en rijken zin van het woord, daar, waar men samen bukt onder het Woord Gods¹⁾.

Het is nu die gemeenschap in den arbeid, in die volle en rijke betekenis van het woord gemeenschap, als gemeenschap met God door Christus en door Hem met elkander in den arbeid, die slechts zelden kan opbloeien in deze wereld, waar zooveel, ja de meesten onder dat Woord van God niet willen bukken, hetzij zij dat Woord botweg verwerpen of tegen dat Woord zelf ingaande, het feitelijk devalueeren, waarbij men desnoods nog wel spreken wil van en hooren naar z.g. christelijke beginselen, als een soort patrimonium van een samenleving, die nog wel op den naam christelijk prijs stelt en nog niet gaarne als onchristelijk en god-loos wordt aangemerkt en aangesproken. In feite zijn hier evenwel niet veel meer aanwezig dan zekere humanitaire doelstellingen uit gevarieerde humanistische principes voortgekomen, die in den ideeën-schat van de godsdiensten der volken hun merkwaardige parallelen hebben.

¹⁾ In betrekking tot de sociale opvattingen van ds. Sikkel wijs ik ook op de interessante, oriënterende studie eind vorig jaar bij T. Wever, Franeker verschenen van de hand van den R.K. schrijver Dr T. de Ruiter O.F.M., onder den titel: „Da J. C. Sikkel en de organisatie van de Arbeid".

Dat blijkt ook uit de eerste dissertatie, die van dr. L. Zielhuis. Onderwerp is: Het offermaal in het heidendom en in de Hellige Schrift. Niet alleen in zijn betoog, maar ook in de stellingen komt het typisch niet-calvinistische denken van den jongen Bavinck aan het licht.

Stelling I zegt: „alleen wanneer de phaenomenologie (1) der religie zich laat leiden door de norm (1) der Hellige Schrift over de religieuze phaenomena, komt deze wetenschap tot waarachtig verstaan van haar object". De promovendus geeft haar dus nog een kans. Een kans aan de phaenomenologie. Typisch naar de zwevende positie van dr. J. H. Bavinck. Wij voor ons zouden deze stelling nooit kunnen aanvaarden. Bij ons zou ze aldus luiden: „Zoodra de huidige phaenomenologen zich gaan laten leiden door den inhoud der Hellige Schrift over betgeen op het gebied der religie zich laat waarnemen, geven zij aan de wetenschap der phaenomenologie voor altijd haar congé".

Stelling IX luidt: „Het Avondmaal is een typisch sacramenteel offermaal. Het offer is reeds gebracht: Christus. Krachtens Christus' instellingswoorden maken brood en wijn ons de verzoenende kracht van dit offer present."

Hier dringt via dr. J. H. Bavinck de phaenomenoloog prof. dr. G. v. d. Leeuw het nieuwe Kampen binnen. Want volgens Calvijn — en de Schrift en de Confessie — is het avondmaal geen offermaal. En niet brood en wijn maken iets van Christus' offer present, maar Christus' Geest houdt ons aan zijn Persoon verbonden.

Het is jammer, dat de invloed van dr. J. H. Bavinck de eerste promotie te Kampen heeft gedrukt. De nadelige gevolgen van dezen invloed zullen niet uitblijven. Ze zullen beteekenen: afglijding van het gereformeerde spoor.

K. S.

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

ben. Het ideaal van de ware, christelijke gemeenschap ook in het leven van den arbeid, als oefening van de gemeenschap der heiligen, is iets principieel anders dan het klassieke ideaal van de civitas humana met de humana civilitas van de homines bonae voluntatis, zooals wat betreft de drie laatste woorden de tekst in de Vulgaat luidt, de humane doelstellingen van een gemeenschap van menschen, die van goeden wille zijn.

Ook in de afzonderlijke ondernemingen, in de onderscheiden posities, die wij daarin innemen, is het doorgaans een onbereikbaar ideaal om de gemeenschap in den arbeid te beleven in de ware en volle betekenis naar den eisch van Gods Woord.

Alvorens te komen tot onze positieve overweging op grond van dit geconstateerde feit, willen wij eerst negatief, misverstand, dat hier zou kunnen rijzen wellicht, bij den grond afsnijden. In deze, onze overtuiging, dat de ware gemeenschap in den arbeid naar den eisch van Gods Woord doorgaans in de ondernemingen niet te beleven valt, ligt allerminst opgesloten, dat daarmede voor ons een vrijbrief zou zijn gegeven, om ons in volkomen isolatie en separatie in deze wereld te plaatsen en te gedragen. God geeft ons een plaats midden in de wereld. Daarom hebben wij, ook in de onderneming en evenzeer in de bedrijfstak, het onderlinge overleg, de goede samenwerking, de behoorlijke coördinatie en subordnatie (samenwerking en onderschikking) in het leven van den arbeid te zoeken en voor te staan, met inspanning van al onze krachten, in het samenwerken met allen, die wij in deze samenwerking ontmoeten. Wij zullen alles moeten doen, wat onze hand vindt om te doen, voor de goede verstandhouding en de onderlinge samenwerking in de onderneming, de bevordering van den arbeidsvrede en de stimuleering van de productie, in onderneming en bedrijfstak, en ons aan dat werk niet mogen onttrekken.

Maar anderzijds zullen wij ook dien van Godswege in Zijn Woord op grond van dat Woord ook door de kerk in haar belijdenis beleden, tot ons komenden

eisch van de gemeenschap der heiligen in het leven van den arbeid niet als onbereikbaar mogen terzijde stellen of verwaarloosen. Wanneer wij als V.C. U dan ook voorstellen, om behalve tot de vorming van een Gereformeerd Sociaal en Economisch Verband ook over te gaan tot de vorming van een Gereformeerd Maatschappelijk Verband, dan geschiedt dit uit deze grondgedachte, dat wij als leden van het Verband, als maatschappelijke werkers met elkander in beginsel en overeenkomstig den eisch van Gods Woord willen beleven de christelijke gemeenschap in den arbeid. Wij zien dan daarbij die gemeenschap naar haar twee zijden, zooals ds. Sikkel dat aangaf: Aan den eenen kant de erkenning van den eisch der christelijke broederliefde, de erkenning van en het voeden van het leven, dat God ook daarin ons in Zijn genade geeft, dat wij erkennen het organisch karakter van de arbeidsgemeenschap, derhalve leven ook in de erkenning van het gezag van den ondernemer, van het in Gods Woord verankerde recht en de vrijheid van dien ondernemer, van zijne eigendomsrecht, evenzeer één zijnde hierin, dat wij erkennen de eigen plaats van den ondergeschikten werker in de onderneming, als mensch Gods evenzeer als de ondernemer staande met een eigen arbeidsopdracht van zijn God in zijn arbeid, staande daarin in het recht en de vrijheid God, den Schepper en Onderhouder van al wat er is, te dienen naar Zijn Woord.

Op deze wijze wordt o.i. verder gewerkt in de lijn van gedachte en beginsel, zooals deze ook een man als ds. Sikkel voor oogen stonden. Want weliswaar wees hij een aparte patroonsorganisatie en een aparte arbeidersorganisatie af, wanneer deze ieder voor zich de pretentie zouden voeren, de organische gemeenschap in den arbeid te vormen, een Gereformeerd Maatschappelijk Verband achten wij rechtstreeks te liggen in het verlengde van de lijn, die door hem getrokken werd. Want ook al komen wij samen uit vele ondernemingen, uit verschillende beroepen, wij kunnen in ons Verband gaan beleven de organische gemeenschap in den arbeid, daar zoowel de eenheid van de gemeenschappelijk erkende opdracht tot arbeiden van Godswege en het daarin ook één zijn, met het samen arbeiden achter onzen Heere Christus aan, als den grooten Restaurateur ook van het leven in den arbeid, als de erkende variatie in de van God ontvangen arbeidsopdrachten, zóó ons ertoe brengen om in beginsel in deze wereld te vertoonen: de organische gemeenschap in den arbeid naar den eisch van Gods Woord.

Niet om ons af te sluiten en op te sluiten in volkomen isolatie van leven, hetgeen een fatale misvatting zou zijn van onze roeping in deze wereld, noch minder om alle overleg met anderen in praktische, sociale en economische zaken bij voorbaat af te wijzen, doch eenvoudig als constatering van een niet te loochenen feit, merken wij op, dat deze in het voorgaande aangewezen opzet en doelstelling, noch in het C.N.V. en de daarbij aangesloten organisaties, noch in het Verband van Chr. Werkgevers in Nederland, kunnen worden nagestreefd en beleefd. Beide organisaties zijn algemeen christelijke, met zeer ruime begrenzing, beide streven ook een andere organisatie van den arbeid na dan die wij in het voorgaande naar de principiële grondgedachte poogden aan te geven. Het C.N.V. b.v. spreekt het onomwonden uit, dat het streeft naar een organisatie in de onderneming, waarbij de arbeider medegezag uitoefent in alle zaken, die voor bestaan en voortbestaan van die onderneming van overwegende betekenis zijn. Het geeft aan een dergelijke doelstelling plaats in het jubileumnummer

OP TOURNEE

Ik moet U nu eerst een dajak-kampong beschrijven. Er bestaat een schoolplaat, waarop zulk een „lang huis op palen" te zien is. Die plaat stelt een kampong voor aan de Barito, meen ik, maar velen zullen zich die prent niet meer herinneren. Doorgaans woont oet geheele dorp in dat ene huis. Bij den bouw ervan moet dus rekening gehouden worden met het aantal gezinnen. De kampong, die wij bezochten telde oorspronkelijk vier gezinnen, behorende tot den stam der Selebondajaks, die verwant aan de Ajudajaks, met deze en nog vele andere stammen tezamen de groote groep der Kalimantandajaks vormen, naar wie dit land is genoemd: Kalimantan Barat¹⁰⁾.

Op een groot platform, rustend op palen en ongeveer 2 meter boven den grond, rijzen twee lange wanden, die slechts een meter hoog zijn. Deze wanden

¹⁰⁾ Klemantan = erfgrond, Barat = west. Kalimantan Barat is dus eig.: westelijk erfdeel. Ironie, dat de Maleiers dezen typischen Dajaknaam in eere herstelden!

staan niet aan den rand van het platform, maar iets naar binnen, daaraan evenwijdig. Tusschen deze twee evenwijdige wanden is een ruimte van ongeveer tien meter, die in dit geval in 4, in de lengte naast elkaar liggende kleinere ruimtes is verdeeld. De dwarswanden loopen naar het midden toe hoog op; met de buitenwanden mee, zijn dat er dus 5. Halverwege de hoogte van die dwarswanden is weer een soort vliering gemaakt. Het geheele dak, dat dus naar twee kanten afloopt, is bedekt met atap, een palmbladsoort, dat er in dikke lagen op ligt, geen warmte doorlaat en ook geen regen. Mocht er toch een lek ontstaan, dan stopt men dat met voorhanden zijnde bladen. Elk der vier afdeeltjes heeft nog een binnenwand, evenwijdig aan de buitenwanden, zoodat er in de lengte naast elkaar liggen: een vóórplatform, een vóórgalerij, de 4 kamers, een achtergalerij en een achterplatform. Tegenover elke binnendeur is een gedeelte van het dak optilbaar, zoodat elke woning niet alleen een binnendeur, maar ook een buitendeur heeft. Bij droog weer staat die laatste altijd op, gesteund door een paal, bij regen haalt men dien paal weg en is de geheele galerij in donker gehuld. De vloer bestaat uit balken, waarover planken of gespleten bamboestrooken. De binnenwan-

den uit gevlochten atap, riet, of ook bamboestaven.

De grootte van een dorp wordt aangeduid met het aantal pintu (deur): het aantal bewoners kent men doorgaans niet. Breidt de kampong zich uit, dan wordt er een stuk bij of tegenaan gebouwd. De naaste ruimte rondom deze woning wordt omringd en buiten deze omheining staan de padi-huizen en andere bijzondere bouwsels¹¹⁾. Om daar te komen is er op verschillende plaatsen een hekje in de ommuring gelaten, dat opgesierd wordt door een in de boomtakken opgehangen kroon van lange, grassachtige bladen. Een dergelijke kroon hangt ook nabij den ingang van de woning van de kepala-kampong (= kampong-hoofd), een beschermingsmaatregel, waarvan ik de magische betekenis nog niet weet.

We traden de omheinde ruimte binnen. Onze oogen zochten al naar de trap: een schuin tegen het platform gestelde paal, waarin een vier tot vijf inkepingen. Het valt niet mee om met spekgladde schoenen daar elegant tegen op te wandelen, vooral als de gehele bevolking (vrouwen achteraan, kinderen vooraan) je uit beleefdheid staat op te wachten! Men wil

¹¹⁾ B.v. vrij-huizen voor de jeugd.